

Waarom we vrij zijn als we denken-1

Petra Bolhuis &
Theo Meereboer
Maieutiek 2018

Wie is Markus Gabriel?

Geboren in 1980. Jongste Duitse hoogleraar in Bonn.

Studeerde oud Grieks, ging onderzoek doen aan New school for social research (fundament ligt in Amerika voor mensen die vluchtten voor Nazi's) heeft een hoogleraarschap in Bonn en een gastdocentschap aan Berkeley.

Is gehuwd en heeft een kind van 6.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Wat is zijn project?

De filosofie is voor hem het steeds weer opnieuw durven te beginnen. Met andere woorden het naar de 'bekende weg' vragen is filosofie en dat is niet iets voor experts het is wat mensen doen. Zelf begon het voor hem op weg naar huis toen er een regendruppel in zijn oog viel. Dat hij filosofie ging doen kwam omdat op zijn 14/15de zijn enkel brak met skaten. En zich door Kant en Schopenhauer heen werkte.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Nieuw realisme

Gabriel verzet zich tegen wat hij noemt het ouderwetse realisme en het alles in twijfel trekkende postmodernisme.

In dat kader verzet hij zich tegen die neurofysiologie die alle feiten terug wil brengen tot stofjes in het brein. Die de werkelijkheid terugbrengt tot dan wel materie, dan wel fysica.

Nieuw realisme zegt; er zijn feiten, maar zonder dat daar één universum of één wereld onder ligt. De feiten horen tot verschillende domeinen en dat blijft zo. Er is geen *Theory of Everything* omdat everything niet is.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Wat heeft dat te maken met vrije wil?

Vrije wil wordt nu aangetast door mensen die vanuit een omvattende theorie zeggen dat de vrije wil in die theorie moet passen.

'Wij zijn ons brein' van Swaab en De Egotunnel van Metzinger zijn daar voorbeelden van.

Daar wil Gabriel kritiek op leveren en niet puur uit theoretische belangen. Hij vindt dat wij onze zin en betekenis dreigen te verliezen door zulke manieren van over onszelf nadenken.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Wat gaan we doen in de colleges?

1. We schetsen het eerst een beeld van de neurowetenschappen en andere opvattingen over de vrije wil van vandaag de dag.
2. We schetsen een historisch beeld van hoe wij mensen onszelf in deze positie hebben gemanoeuvreerd waarin
  - a) lichaam en geest gescheiden zijn, terwijl
  - b) de enige poging om ze weer bijeen te brengen de menselijke vrijheid lijkt op te heffen.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Wat gaan we doen (vervolg)

3. We lezen het boek van Gabriel waarin hij deze andere vormen van denken over de vrije wil kritiseert in de volgende stappen,
  - c) Bewustzijn
  - d) Zelfbewustzijn
  - e) Het 'ik'
  - f) De vrije wil
4. We kritiseren Gabriel

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Citaat waaronder dit boek is geschreven

[...] géén tijd is zo flink geweest in het scheppen van verstandsmithen als de onze, die zelf mythen scheidt, terwijl ze aan alle mythologie een eind wil maken.

Søren Kierkegaard, *Het begrip angst*

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Wat zegt Gabriel dat hij wil doen?

“De tak van de filosofie die zich bezighoudt met ons mensen als levende wezens met een geest, heet tegenwoordig 'filosofie van de geest'. Die filosofie vormt het onderwerp van dit boek. Ze is tegenwoordig relevanter dan ooit..”(11)

En dat in een tijd waarin de enigen die schrijven over geest geen filosofen zijn, maar neurowetenschappers. Er wordt dus veel over gezegd, maar vaak niet vanuit een filosofische achtergrond.

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Verdedigen van de vrije wil

“de verdediging van onze vrijheid (van onze vrije wil) tegen het gangbare idee dat iemand of iets ons onze vrijheid ontnemt zonder dat wij het weten – of het nu gaat om God, het universum, de natuur, de hersenen of de samenleving. Wij zijn door en door vrij, juist omdat we levende wezens met een geest zijn. Dat betekent echter niet dat we daarom niet gewoon tot het dierenrijk behoren. Wij zijn noch genenkopieermachines waarin een stel hersenen is geplaatst, noch engelen die in een lichaam zijn verdwaald, maar werkelijk de vrije levende wezens met een geest die we al duizenden jaren denken te zijn en die ook in politiek opzicht voor hun vrijheid opkomen.”(12)

Gabriel_Maieutiek_2018_1

Posities vrije wil bron; vrije wil, 2011

Schema 2-1

	VRAAG 1 Is het determinisme waar?	VRAAG 2 Is het determinisme compatibel met de vrije wil die vereist is voor morele verantwoordelijkheid?	VRAAG 3 Hebben we de vrije wil die vereist is voor morele verantwoordelijkheid?	
ja	nee	nee		hard determinisme
nee	nee	ja		libertarisme (par. 2.3)
wellicht	ja	ja		compatibilisme (par. 2.4)
wellicht	nee	nee		hard incompatibilisme (par. 2.5)